

Pozivnica za otvorenje izložbe s likom Dragutina Gorjanovića Krambergera

Sve se to potvrđuje riječima M. Hirtza, 1927. godine: "... on je velik uistinu po svojem znanstvenom radu, kod kuće, u domovini i u svijetu, pred čitavim kulturnim čovječanstvom. Nije on svoju slavu zapravo utvrdio slučajnim i sretnim obratom Krapinskog čovjeka, nego time, što je paleolitički materijal umio upravo genijalnom intuicijom obuhvatiti i prozreti, a znanstvenom svojom spremom i metodom sintetički obraditi do suptilnih tančina i tako protumačiti zamršeni problem prapovijesti i porijekla čovjeka."

DONACIJA SILVANE SEISSEL "JOSIP SEISSEL.NADREALISTIČKI PERIOD 1920. - 1986." MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI 18. TRAVNJA - 17. SVIBNJA 1997.

Snježana Pavičić
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb

J oš su 1987. godine Galerije grada Zagreba preuzele veći dio ostavštine slika i crteža Josipa Seissela, a taj je broj 1992. i 1993. godine uvećan. Stručna obrada dragocjenog materijala pripala je savjetniku Muzeja suvremene umjetnosti Marijanu Susovskom, koji je surađujući s gospodom Silvanom Seissel, suprugom umjetnika, i u okviru znanstvenoistraživačkog programa Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu, vrlo pedantno pristupio poslu. Rezultat toga višegodišnjeg rada je opširni katalog i izložba, koja je zbog velikog broja zastupljenih djela (slike, crteži, akvareli, tempere, pasteli, crtači blokovi) prezentirana na dvije lokacije u Muzeju suvremene umjetnosti na Gornjem gradu i Meštrovićevoj "torti" Doma likovnih umjetnosti u Donjem gradu. Pa iako velike kvadrature, na izložbama nisu prisutna slikarska djela konstruktivističke "faze" iz razdoblja zenitizma, a nema ni urbanističko-arhitektonskog segmenta te bogate donacije, jer je za prikaz toga potrebna specifična kataloška obrada. Vjerojatno će sve to jednoga dana biti prezentirano na Seisselovoj retrospektivi, koju bi svakako trebalo prirediti za toga, dugo vremena marginaliziranog, umjetnika. Iako kontinuiranog i dugovijekog stvaralačkog staža, tek je 1978. godine izložbom u zagrebačkoj Galeriji "Nova", Vera Horvat Pintarić "izvukla" najvažnija djela Seisselova slikarskog opusa, među njima i glasovitu "Pafamu" (PAiper, FArben, MAlerei) kolaž iz 1922. godine, "prvu apstraktnu sliku u ovom dijelu Europe". Do te prve samostalne izložbe autor je samo povremeno sudjelovao na kolektivnim izložbama, i to intenzivnije tridesetih godina, pa nakon duže stanke ponovno tek osamdesetih u okviru sinteznih prikaza nadrealizma*1 i erotike*2, a kasnije kubizma*3, avangarde*4 i konstruktivizma*5.

Kako je već spomenuto, sadašnju iscrpnu prezentaciju darovanih Seisselovih radova prati isto tako opširan katalog, gdje je na 260 stranica prisutno pet sadržajnih cjelina: uvodni tekst s bilješkama, zatim bogati ilustrativni dio od oko 120 reprodukcija u boji velikog formata, te biografske, bibliografske i kataloške jedinice. Ukupno je zabilježeno 946 kataloških brojeva. Katalog je dizajnirala Dubravka Rakoci.

Od fotografija koje prate tekst Seisselove biografije vrlo je zanimljiva ona koju je 1928. godine snimio Gjuro Szabo na tornju zagrebačke katedrale. Kompozicija i dijagonala pruživost crnine Seisselova tijela koje se naginje nad katedralnom ogradom, te sivi-

lo i bjelilo iste ograde u prvom planu i tornja u trećem planu, neo-bičnost napetost, poigravanje horizontalnim i vertikalnim uslojavanjem, sve to kao da otkriva "pravo stanje duha" tada još vrlo mladog, 24-godišnjeg umjetnika.

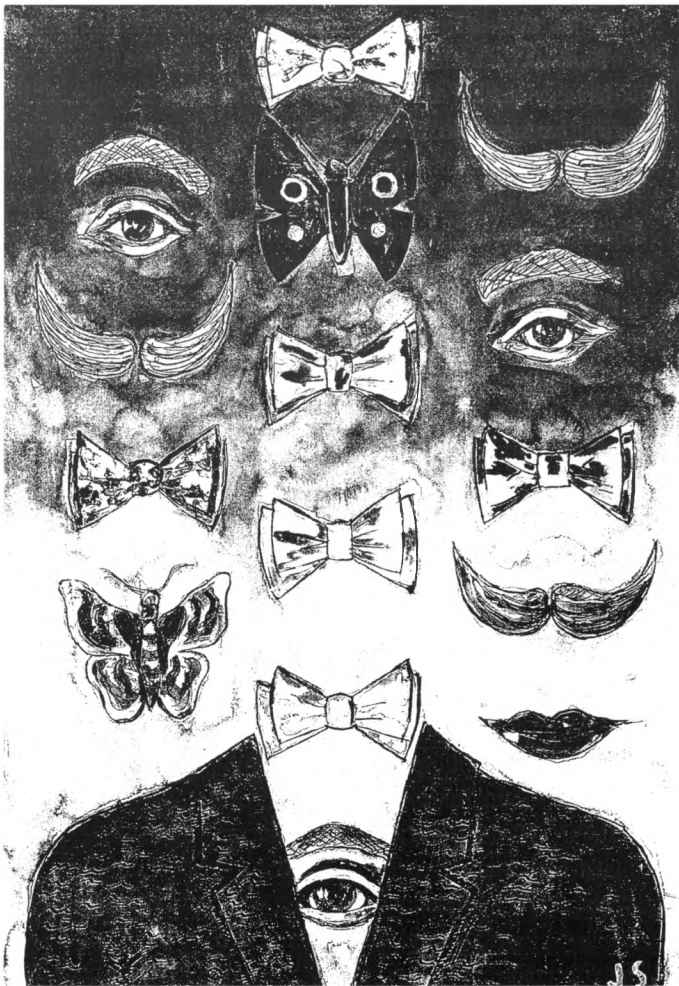
Uvodni tekst kataloga podijeljen je u 14 cjelina, i to su redom ove: 1- Uvod, 2- Osnovni biografski podaci, 3- Izgubljeni radovi, 4- Razdoblje 1918.-24. Prvo zanimanje za umjetnost.

Ekspresionizam. Kazalište. Grupa Treveleri. Dadaistička predstava, 5- Odnos prema Zenitizmu, 6- Seisselov rad i hrvatska likovna umjetnost, 7- Utjecaj pariškog razdoblja života i vraćanje u nadrealizam, 8- Nadrealističko razdoblje 1935.-87. Prvo nadrealističko razdoblje 1935.-1939. Evandjelje po jajetu, 3 C i Tričarije, 9- Ratno razdoblje 1939.-45. Nastavak nadrealizma. Serije: Automatski crteži. U vrijeme zlo. Mora. Zaboravljeni gradovi. Zamotani pejzaži, 10- Razdoblje realističkih motiva 1947.-1957. i razdoblje vrtova mora i podmorskih pejzaža 1957.-1968, 11- Razdoblje 1969.-87. Drugi period nadrealističkih radova razne tematike, 12- Seisselova nadrealistička simbolika, ikonika i poetika i način njihova verbo-vizualnog čitanja, 13- Dijalektika Seisselova nadrealizma, 14- Riječ je na kraju.

Iz navedene kronološko- tematske konceptualizacije očito je da se je išlo na sveobuhvatan i vrlo minuciozan muzealni pristup, kojim Susovski detaljno pretražuje i podastire umjetnikov život i njegovo

Evandjelje po jajetu, THE GOSPEL OF EGG, 1939., tuš papir, 345 x 280

Bez naziva, 1973. / UNTITLED. 1973. akvarel, tempera, papir, 495 x 337 mm

djelo u svim "fazama", svim uvjetima i svim raspoloženjima. Posebna je vrijednost teksta u dvanaestom i trinaestom odjeljku, u kojima se revidiraju neke ustaljene i do sada opće prihvaćene činjenice o Seisselovu opusu. Na primjer, korigora se i pomiče Zidićeva datacija početka Seisselova nadrealizma iz 1938. godine. Susovski, naime, zaključuje da spomenuti "izam" požeje još mnogo prije te godine, jer djela iz 1935. kao i mnoga izgubljena djela iz dvadesetih i tridesetih (čiji su tragovi sačuvani u skicama), pa čak i neki njegovi "zeniteumi" na tragu dechiticoske metafizičke arhitekture, već jasno iskazuju nadrealističku sintaksu. Analizirajući pak utjecaje i "susrete bliskih vrsta" između Seissela i drugih nadrealista, dakle, između Magritta, Tanguya, Daija, Mira, Massona, Ernsta i drugih, čiji radovi proizlaze iz automatizma, slobodnih asocijacija, "snovitih prikaza" i tako to, a svi se temelje na Bretonovoj postavci "ništa nije kako se čini, sve je nešto drugo", Susovski pronalazi najviše analogija Seisselova ukusa s Ernstovim, a izrazitu sličnost prepoznaje s djelima Čeha Karela Teigea. Pa iako postoje mnoge dodirne točke s nadrealističkim interpretacijama enigmatičnog, ironičnog, višeznačnog i apsurdnog, Susovski pronalazi i Seisselove "nadrealističke specifikume", primjerice, poetsku, a ne agresivnu, mističnost, dijalektičku i nikada završeno rasklapanje i sklapanje odnosa riječi i slike, te posebno ističe karakter Seisselovih tekstova "čije su verbo-voko-vizualne strukture poetskog značenja s prikrivenom etičko-moralnom podlogom".

I sami naslovi njegovih djela imaju vrlo važnu ulogu u ukupnom percipiranju, a za ilustraciju evo nekoliko primjera: "Vreće mraka mrak na vreće puna vreća vrećnog mraka", "Portali koji tonu",

Prikaze, 1974/75. APPARATIONS, tuš, papir, 483 x 340 mm

“Pojedeno poprsje”, “Kentaure jedan dan na dan”, “Oblačne košulje”, “Usta okružena svojim mislima”, “Što daje zeleno svom crnilu”, “Napadnuti svetac”, “Ludi bazen”, “Klasični motivi sa patkom na oko”, “Zamotani pejsaži”, “Mokri pejsaži”.

Na kraju ovog kraćeg prikaza valja podsjetiti na još dvije godine iz Seisselove biografije, kojima se umjetnika bolje kontekstualizira kroz upotrebu ostalih medija, u ovom slučaju arhitekture i kazališta. Prva je 1937. godina, kada je dobio Gran prix za arhitekturu izložbenog paviljona Jugoslavije za svjetsku izložbu u Parizu na Place de Trocadero. Ispred fasade tog paviljona “nadobudni” je arhitekt, na neuobičajeno slobodan način postavio 4 stupa bez stilobata i kapitela. Predstavnici jugoslavenske vlade nisu bili zadovoljni takvim projektom, ali je zato bio zadovoljan Le Corbusier.

Druga je 1922. godina, kada Seissel sa svojim prijateljima iz grupe “Treveleri” organizira treću kazališnu predstavu s dadaističkim kolažom različitih, među ostalima i Marinettijevih te Micićevih, tekstova.

Bilješke:

1. “Nadrealizam i hrvatska likovna umjetnost”, Umjetnički paviljon, 1972.
2. “Erotika u hrvatskom slikarstvu”, Umjetnički paviljon, 1977.
3. “Kubizam i hrvatsko slikarstvo”, Umjetnički paviljon, 1981.
4. “Tendencije avangardi u hrvatskoj likovnoj umjetnosti 1919.-1941.”, Galerija suvremene umjetnosti, 1983.
- “Zenit i avangarda 20-ih godina”, Narodni muzej Beograd, 1983., i ista izložba iste godine u Galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu
5. “Konstruktivizam i kinetička umjetnost”, Muzej suvremene umjetnosti, 1995.

Primljeno: 5. V. 1997.